LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO DĖL SUSITARIMO DĖL BENDRO PATENTŲ TEISMO RATIFIKAVIMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO DĖL SUTARTIES DĖL BENDRO PATENTŲ TEISMO ŠIAURĖS IR BALTIJOS VALSTYBIŲ REGIONINIO SKYRIAUS ĮSTEIGIMO RATIFIKAVIMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

1.1. 25 Europos Sąjungos valstybės narės, įskaitant Lietuvos Respubliką, 2013 m. vasario 19 d. Briuselyje pasirašė Susitarimą dėl Bendro patentų teismo. Susitarimu įsteigiamas Bendras patentų teismas ginčams, susijusiems su Europos patentais ir bendro galiojimo Europos patentais, nagrinėti. Bendras patentų teismas yra Susitariančiosioms valstybėms narėms bendras teismas; jam yra nustatytos tokios pačios pareigos pagal Sąjungos teisę kaip ir bet kuriam nacionaliniam Susitariančiųjų valstybių narių teismui.

Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio pirmosios dalies 6 punktu, siekiant, kad ši tarptautinė sutartis įsigaliotų Lietuvai, ją būtina ratifikuoti, todėl parengtas Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo projektas.

1.2. Siekiant užtikrinti Susitarimo dėl Bendro patentų teismo įgyvendinimą, 2014 m. kovo 4 d. Briuselyje buvo pasirašyta Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos ir Švedijos Karalystės Sutartis dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo. Šia Sutartimi numatytas Bendro patentų teismo Šiaurės–Baltijos regioninio skyriaus Stokholme įsteigimas.

Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio pirmosios dalies 6 punktu, siekiant, kad ši tarptautinė sutartis įsigaliotų Lietuvai, ją būtina ratifikuoti, todėl parengtas Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo projektas (toliau Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo projektas ir Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo projektas vadinami Įstatymo projektais).

Įstatymų projektais siekiama dalyvauti Bendrame patentų teisme, kuriame bus nagrinėjami ginčai dėl Europos patentų ir bendro galiojimo Europos patentų. Dalyvavimas Bendrame patentų teisme sudarys sąlygas efektyviau apginti Europos patentų savininkų teises ir apsaugoti inovacijas.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Pasiūlymus dėl Įstatymų projektų parengė Lietuvos Respublikos valstybinis patentų biuras. Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Europos patentų išdavimo sąlygas ir tvarką nustato Europos patentų konvencija, kurios nare Lietuva yra nuo 2004 m. Europos patentus išduoda Europos patentų tarnyba.

Šiuo metu ginčų dėl Europos patentų teismingumas priskirtas Vilniaus apygardos teismui. Apeliacine instancija šiuos ginčus nagrinėja Lietuvos apeliacinis teismas, kasacine instancija – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

Europos patentų savininkų teisių gynimo būdus ir įgyvendinimo sąlygas nustato Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas ir Lietuvos Respublikos patentų įstatymo septintasis skirsnis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

4.1. Susitarimas dėl Bendro patentų teismo

Susitarimu dėl Bendro patentų teismo (toliau – Susitarimas) įsteigiamas Bendras patentų teismas (toliau – Teismas), kuris nagrinės Europos patentų ir bendro galiojimo Europos patentų pažeidimo, jų pripažinimo negaliojančiais ir kitas susijusias bylas. Susitarimas nustato išsamias institucines, finansines, organizacines ir procedūrines Teismo veiklos ir ginčų nagrinėjimo taisykles. Susitarimą 2013 m. vasario 19 d. pasirašė visos Europos Sąjungos valstybės narės, išskyrus Ispaniją ir Lenkiją (taip pat Susitarimo dar nėra pasirašiusi Kroatija). Susitarimas įsigalios jį ratifikavus 13 ją pasirašiusių Europos Sąjungos valstybių narių, įskaitant tris valstybes nares, kuriose galioja daugiausia Europos patentų (Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija). 2016 m. vasario 29 d. duomenimis, Susitarimą buvo ratifikavusios 9 valstybės narės (Austrija, Belgija, Danija, Prancūzija, Švedija, Liuksemburgas, Portugalija, Malta, Suomija).

Susitarimas yra tiesiogiai susijęs su 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, ir 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. Abu reglamentai bus taikomi nuo Susitarimo įsigaliojimo dienos.

Susitarimą sudaro 5 skyriai: „Bendrosios ir institucinės nuostatos“, „Finansinės nuostatos“, „Organizacinės ir procedūrinės nuostatos“, „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“, „Baigiamosios nuostatos“. Skyriuje „Bendrosios ir institucinės nuostatos“ reglamentuojamas Teismo teisinis statusas, Teismo atsakomybė, Teismo struktūra, Teismo kolegijų sudėtis, Teismo valdymo organai, teisėjams keliami reikalavimai ir jų skyrimo tvarka, Europos Sąjungos teisės viršenybė, teisės šaltiniai, Europos patento suteikiamos teisės, Teismo kompetencija, tarpininkavimo ir arbitražo nuostatos. Skyriuje „Finansinės nuostatos“ reglamentuojamas Teismo biudžetas ir Teismo finansavimas. Skyriuje „Organizacinės ir procedūrinės nuostatos“ reglamentuojamas atstovavimas Teisme, Teismo proceso kalba, nustatomos procesinės ginčų nagrinėjimo taisyklės, įskaitant ir patento savininko teisių gynimo būdus, apeliacijų pateikimo ir nagrinėjimo, Teismo sprendimų ir nutarčių vykdymo tvarka. Skyriuje „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“ reglamentuojama pereinamojo 7 metų laikotarpio tvarka. Skyriuje „Baigiamosios nuostatos“ reglamentuojamos Susitarimo pasirašymo, ratifikavimo ir prisijungimo procedūros, Susitarimo peržiūros, įsigaliojimo ir kiti susiję klausimai.

Ratifikavus Susitarimą dėl Bendro patentų teismo, ginčai dėl Europos patentų ir bendro galiojimo Europos patentų bus sprendžiami Bendrame patentų teisme.

Teismo struktūra

Teismą sudaro Pirmosios instancijos teismas, Apeliacinis teismas ir Kanceliarija. Pirmosios instancijos teismą sudaro centrinis skyrius ir vietinis bei regioniniai skyriai. Vietinis skyrius Susitariančiosios valstybės narės teritorijoje įkuriamas tos valstybės narės prašymu. Susitariančiųjų valstybių narių prašymu įsteigiamas dviem ar daugiau Susitariančiųjų valstybių narių skirtas regioninis skyrius. Centrinio skyriaus būstinė yra Paryžiuje, o padaliniai – Londone ir Miunchene. Apeliacinio teismo būstinė yra Liuksemburge. Kanceliarija įkuriama Apeliacinio teismo būstinėje.

Teisme nėra kasacinės instancijos, tačiau Teismas, kaip ir visi nacionaliniai teismai, bendradarbiauja su Europos Sąjungos Teisingumo Teismu, kad būtų užtikrintas Sąjungos teisės tinkamas taikymas ir vienodas aiškinimas, vadovaujantis, visų pirma, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsniu. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai Teismui yra privalomi.

Teisėjų kolegijos, teisėjų skyrimas

Teismą sudaro teisinės kvalifikacijos teisėjai ir techninės kvalifikacijos teisėjai. Pirmosios instancijos teismo kolegijos yra daugianacionalinės sudėties, jas sudaro teisinę kvalifikaciją turintys teisėjai. Paprastai kolegijose posėdžiauja po tris teisėjus.

Apeliacinis teismas posėdžiauja iš penkių teisėjų sudarytose daugianacionalinės sudėties kolegijose. Kolegijoje posėdžiauja trys teisinės kvalifikacijos teisėjai, kurie yra skirtingų

Susitariančiųjų valstybių narių piliečiai, ir du techninės kvalifikacijos teisėjai, turintys kvalifikaciją ir patirties atitinkamų technologijų srityje.

Teisinės kvalifikacijos teisėjai turi turėti kvalifikaciją, būtiną norint būti paskirtiems į teismines įstaigas Susitariančiojoje valstybėje narėje. Tuo tarpu techninės kvalifikacijos teisėjai turi turėti universitetinį išsilavinimą ir įrodytos patirties technologijų srityje. Be to, jie turi turėti įrodytų civilinės teisės ir proceso, susijusio su patentų ginčų nagrinėjimo sritimi, žinių. Tinkamiausių kandidatų į teisėjus sąrašą sudaro Patariamasis komitetas. Remdamasis tuo sąrašu Teismo teisėjus skiria Administracinis komitetas bendru sutarimu.

Teismo kalba

Vietinio ar regioninio skyriaus proceso kalba yra oficiali Europos Sąjungos kalba, kuri yra Susitariančiosios valstybės narės, kurioje yra įkurtas atitinkamas skyrius, oficiali kalba arba viena iš oficialių kalbų, arba Susitariančiųjų valstybių narių, kurios turi bendrą regioninį skyrių, nustatyta oficiali (-ios) kalba (-os). Pažymėtina, kad Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus proceso kalba – anglų kalba. Tačiau Susitarimas numato galimybes bylą nagrinėti ir kita kalba:

1) Ginčo šalys gali susitarti proceso metu vartoti tą kalbą, kuria buvo išduotas patentas (anglų, prancūzų arba vokiečių kalba), jei tam pritaria teisėjų kolegija;

2) Ginčo šalims sutikus, teisėjų kolegija patogumo ir nešališkumo sumetimais gali nuspręsti proceso metu vartoti tą kalbą, kuria išduotas patentas;

3) Vienos iš ginčo šalių prašymu ir išklausęs kitas ginčo šalis bei teisėjų kolegiją Pirmosios instancijos teismo pirmininkas nešališkumo sumetimais ir atsižvelgdamas į visas susijusias aplinkybes, įskaitant ginčo šalių poziciją, visų pirma atsakovo poziciją, gali nuspręsti proceso metu vartoti tą kalbą, kuria išduotas patentas (anglų, prancūzų arba vokiečių kalba).

Centrinio skyriaus proceso kalba yra ta kalba, kuria buvo išduotas atitinkamas patentas (anglų, prancūzų arba vokiečių kalba). Apeliacinio teismo proceso kalba yra Pirmosios instancijos teismo proceso kalba.

Pažymėtina, kad vienos iš ginčo šalių prašymu ir deramu mastu Pirmosios instancijos teisme ir Apeliaciniame teisme teikiamos vertimo žodžiu paslaugos, kad padėtų atitinkamoms ginčo šalims žodinio proceso metu.

Atstovavimas Teisme

Ginčo šalims atstovauja advokatai, turintys teisę užsiimti šia praktika Susitariančiosios valstybės narės teisme. Ginčo šalims taip pat gali atstovauti Europos patentiniai patikėtiniai, turintys teisę veikti kaip profesionalūs atstovai Europos patentų tarnyboje pagal Europos patentų konvencijos 134 straipsnį ir turintys tinkamą kvalifikaciją, pavyzdžiui, Europos patentų ginčų nagrinėjimo liudijimą.

Teismo valdymo organai

Teisme sudaromas Administracinis komitetas, Biudžeto komitetas ir Patariamasis komitetas. Administracinį komitetą, Biudžeto komitetą sudaro po vieną atstovą ir pakaitinį atstovą iš kiekvienos Susitariančiosios valstybės narės. Kiekviena Susitariančioji valstybė narė Administraciniame komitete ir Biudžeto komitete turi po vieną balsą. Administracinis komitetas sprendimus paprastai priima trijų ketvirtadalių atstovaujamų ir balsuojančių Susitariančiųjų valstybių narių balsų dauguma. Biudžeto komitetas priima sprendimus paprasta Susitariančiųjų valstybių narių atstovų balsų dauguma, tačiau biudžetui patvirtinti reikalinga trijų ketvirtadalių Susitariančiųjų valstybių narių atstovų balsų dauguma.

Patariamąjį komitetą sudaro aukščiausios pripažintos kompetencijos patentų teisės srities teisėjai ir patentų teisės bei patentų ginčų nagrinėjimo sričių teisininkai. Patariamasis komitetas padeda Administraciniam komitetui rengiantis paskirti Teismo teisėjus, teikia pasiūlymus dėl teisėjų mokymo programos gairių, teikia nuomones Administraciniam komitetui dėl Europos patentinių patikėtinių kvalifikacijos reikalavimų.

Teismo biudžetas

Teismo biudžetą sudaro paties Teismo finansinės pajamos ir prireikus, bent pereinamuoju 7 metų laikotarpiu, Susitariančiųjų valstybių narių įnašai. Teismo mokesčius nustato Administracinis komitetas.

Susitariančiosios valstybės narės, kurios turi bendrą regioninį skyrių, kartu suteikia šiuo tikslu reikalingą infrastruktūrą. Pradiniu pereinamuoju laikotarpiu, kurio trukmė yra septyneri metai pradedant nuo Susitarimo įsigaliojimo dienos, atitinkamos Susitariančiosios valstybės narės taip pat suteikia administracijos pagalbinį personalą, nedarant poveikio to personalo statutui.

Susitarimo įsigaliojimo dieną Susitariančiosios valstybės narės sumoka pradinius finansinius įnašus, būtinus Teismui įsteigti. Pradiniu pereinamuoju laikotarpiu, kurio trukmė yra septyneri metai pradedant nuo Susitarimo įsigaliojimo dienos, kiekvienos Susitariančiosios valstybės narės, kuri ratifikavo šį Susitarimą arba prisijungė prie jo prieš jam įsigaliojant, įnašas apskaičiuojamas remiantis Europos patentų, galiojančių tos valstybės teritorijoje šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, skaičiumi ir Europos patentų, dėl kurių per trejus metus, einančius prieš šio Susitarimo įsigaliojimą, tos valstybės nacionaliniams teismams buvo pateikti ieškiniai dėl pažeidimo arba dėl panaikinimo, skaičiumi. Tuo pačiu pradiniu pereinamuoju laikotarpiu, kurio trukmė yra septyneri metai, valstybių narių, kurios ratifikuoja Susitarimą arba prisijungia prie jo jam įsigaliojus, įnašai apskaičiuojami remiantis Europos patentų, galiojančių ratifikuojančios ar prisijungiančios valstybės narės teritorijoje ratifikavimo arba prisijungimo dieną, skaičiumi ir Europos patentų, dėl kurių per trejus metus, einančius prieš ratifikavimą arba prisijungimą, ratifikuojančios ar prisijungiančios valstybės narės nacionaliniams teismams buvo pateikti ieškiniai dėl pažeidimo arba dėl panaikinimo, skaičiumi.

Remiantis Teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenimis, 2010 m. Lietuvoje buvo inicijuotos 2 Europos patentų bylos (viena byla dėl Europos patento pažeidimo, kita – dėl Europos patento pripažinimo negaliojančiu), 2011 m. – 1 byla (dėl Europos patento pažeidimo), 2012–2015 m. laikotarpiu bylų dėl Europos patentų inicijuota nebuvo.

Šiuo metu Lietuvoje galioja beveik 7 tūkst. Europos patentų, šis skaičius kasmet auga: 2009 m. Lietuvoje galiojo 4 560 Europos patentų, 2010 m. – 4 953, 2011 m. – 5 548, 2012 m. – 6 076, 2013 m. – 6 745, 2014 m. – 7 203.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos finansinis įnašas į Teismo biudžetą turės būti apskaičiuotas, remiantis atnaujintais bylų dėl Europos patentų ir galiojančių Europos patentų duomenimis, atsižvelgiant į Susitarimo įsigaliojimo Lietuvos Respublikoje datą.

4.2. Sutartis dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo

Sutartis dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo (toliau – Sutartis) yra pirmoji tarptautinė sutartis dėl Teismo regioninio skyriaus įsteigimo tarp Susitarimą dėl Bendro patentų teismo pasirašiusiųjų valstybių. Sutartimi Susitariančiosios valstybės prašo, kad Teismas įsteigtų Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninį skyrių Stokholme (Švedija).

Vadovaujantis Susitarimu dėl Bendro patentų teismo, Sutartyje numatyta, kad bus sudarytos sąlygos Teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioniniam skyriui bylas nagrinėti įvairiose vietose, t. y. visose Susitariančiosiose valstybėse. Todėl Pagal Sutartį kiekviena Susitariančioji valstybė turi paskirti patalpas, reikalingas Teismo regioninio skyriaus byloms nagrinėti, taip pat kitą infrastruktūrą. Atsižvelgiant į tai, įstatymo dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo projekte, gavus Vilniaus apygardos administracinio teismo rašytinį sutikimą, numatoma, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas sudaro sąlygas Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioniniam skyriui naudotis teismo patalpomis ir kitu turtu, būtinu šiam skyriui priskirtoms byloms nagrinėti Lietuvoje.

Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus proceso kalba – anglų kalba. Teismo posėdžiuose teikiamos vertimo žodžiu paslaugos.

Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus būstinės vieta ir Kanceliarijos poskyris bus Stokholme. Būstinės ir Kanceliarijos poskyrio išlaidas, kurios nepadengiamos iš Teismo biudžeto, padengia Švedija.

Prie Sutarties pridedama Susitariančiųjų Šiaurės ir Baltijos valstybių deklaracija dėl bylų nagrinėjimo vietos paskyrimo, pagal kurią Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninis skyrius turėtų kuo geriau išnaudoti galimybes nagrinėti bylas įvairiose vietose. Deklaracijoje taip pat nustatomi bylų nagrinėjimo vietos paskyrimo principai, pagal kuriuos byla gali būti nagrinėjama ir Lietuvoje.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Europos Komisijos užsakymu atliktame bendros Europos patentų bylinėjimosi sistemos ekonominių kaštų ir naudos tyrime[1], kuriame siekta įvertinti naudą ir kaštus, kuriuos suteiktų vieninga bylinėjimosi sistema Europoje, prieita išvados, kad ekonominė vieningos sistemos nauda turėtų viršyti sistemos įsteigimo ir veikimo išlaidas. Tyrime nurodoma, kad vieninga bylinėjimosi sistema padėtų išvengti Europos patentų pripažinimo negaliojančiais ar pažeidimo bylų dubliavimosi, kas 2013 m. leistų sutaupyti 148–289 mln. EUR bylinėjimosi išlaidų. Tuo tarpu bendro teismo metinės veiklos išlaidos sudarytų 27,5 mln. EUR. Pažymėtina, kad tyrimas daugiausia paremtas Europos Sąjungos valstybių narių, kuriose sprendžiama daugiausiai patentų bylų (Vokietija, Olandija, Didžioji Britanija, Prancūzija), duomenimis ir juo siekiama įvertinti visuminį sistemos poveikį, o ne poveikį kiekvienai valstybei atskirai.

2012 m. Lietuvoje atliktu tyrimu „*Vieningo patentų teismo steigimas – teisiniai aspektai*“ buvo siekta išanalizuoti Bendram patentų teismui iš nacionalinių teismų perduodamos jurisdikcinės kompetencijos aspektus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos teismų įstatyme ir kituose įstatymuose įtvirtintų teisės normų požiūriu, taip pat įvertinti esminius Bendro patentų teismo teisėjų skyrimo bei su Bendro patentų teismo kalba susijusius aspektus. Tyrimo ataskaitoje buvo prieita prie išvados, kad jurisdikcinės kompetencijos perdavimas Bendram patentų teismui neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat Lietuvos Respublikos prisijungimas prie Susitarimo nesąlygoja būtinybės keisti Konstitucijos. Susitarimo nuostatų, reglamentuojančių proceso Bendrame patentų teisme kalbą, tinkamas įgyvendinimas nesąlygoja būtinybės pakeisti ir papildyti Lietuvos Respublikos nacionalinius teisės aktus.

2014 m. Lietuvoje atliktu tyrimu „*Bendrojo patentų teismo jurisdikcijos įgyvendinimo Lietuvoje galimybių vertinimas: vietinio skyriaus, regioninio skyriaus ir centrinio skyriaus palyginimas*“[2] buvo siekta išnagrinėti Bendro patentų teismo pirmosios instancijos teismo vietinio skyriaus įsteigimo Lietuvoje galimybes ir galimybes Lietuvai kartu su kitomis regiono valstybėmis narėmis įsteigti Bendro patentų teismo regioninį skyrių. Taip pat tyrimu buvo siekta nustatyti, koks Bendro patentų teismo jurisdikcijos įgyvendinimo Lietuvoje modelis (centrinis skyrius, regioninis skyrius ar vietinis skyrius) būtų naudingiausias, išnagrinėti Lietuvos dalyvavimo Bendrame patentų teisme poveikį Lietuvos subjektams, kaip galimiems proceso dalyviams. Šio tyrimo ataskaitoje konstatuota, kad labiausiai Lietuvos valstybės ir Lietuvos suinteresuotų asmenų interesus atitiktų, taip pat Susitarimu siekiami įgyvendinti tikslai būtų labiau pasiekti Lietuvai kartu su Šiaurės Europos valstybėmis steigiant Bendro patentų teismo Pirmosios instancijos regioninį skyrių, o nesant galimybės (bendro sutarimo) dėl regioninio skyriaus steigimo, kompetenciją nagrinėti su Europos patentais susijusius ginčus perduodant centriniam skyriui.

Šio tyrimo ataskaitoje taip pat pažymėta, kad Lietuvai nusprendus steigti Bendro patentų teismo vietinį skyrių, jame būtų nagrinėjamas ypač mažas skaičius patentų ginčų, kas sąlygotų, pirma, suinteresuotų asmenų mažesnį pasitikėjimą šiuo vietiniu skyriumi, antra, didesnį suinteresuotų asmenų naudojimąsi Bendro patentų teismo išimtinės kompetencijos atsisakymu

---

[1] 2009 m. vasario 26 d. „*Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System*“, prieiga internete: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/litigation_system_en.pdf

[2] Tyrimas paskelbtas Teisingumo ministerijos interneto svetainėje adresu http://www.tm.lt/dok/Ataskaita%20tyrimas%20BPT%20skyriai%20galutine%202014%2001%2024.pdf.

(angl. *opt-out*), trečia, suinteresuotų asmenų galimą siekį kitomis teisinėmis priemonėmis išvengti Bendro patentų teismo arba jo vietinio skyriaus kompetencijos. Be to, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 48 straipsnio 1 dalimi, Bendro patentų teismo vietinio skyriaus Lietuvoje teisėjas negalėtų tuo pačiu metu užimti Lietuvos teismo teisėjo pareigų ir nagrinėti kitų ginčų.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo ir Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymai teigiamai paveiks išradėjų (patentų savininkų) teisių gynimo efektyvumą ir pagerins verslo bei investicinę aplinką Lietuvoje, padės stiprinti valstybės patikimumo įvaizdį, taip pat turės teigiamos įtakos inovacijų augimui. Bendras patentų teismas sudarys sąlygas išvengti dabartinio bylinėjimosi dėl Europos patentų atskirų valstybių nacionaliniuose teismuose trūkumų: lygiagretaus bylinėjimosi keliose valstybėse dėl to paties Europos patento ir skirtingų atskirų valstybių teismų sprendimų. Dalyvavimas Bendrame patentų teisme sudarys palankesnes sąlygas Europos patento ir bendro galiojimo Europos patento suteikiamų teisių apsaugai.

Tikėtina, kad dėl nedidelio naudojimosi Europos patentų sistema intensyvumo (Lietuvos subjektai 2012 m. padavė 47 Europos patentų paraiškas, 2013 m. – 50, 2014 m. – 58) Lietuvos subjektai Teisme dažniausiai būtų atsakovais.

Po viešos konsultacijos numatyti tokie pagrindinių Bendro patentų teismo žyminių mokesčių dydžiai[3]:

– fiksuotas mokestis už ieškinį, priešieškinį dėl teisių pažeidimo – 11 tūkst. eurų;

– nuo bylos vertės priklausantis papildomas mokestis, mokamas, kai bylos vertė viršija 500 tūkst. eurų (nuo 2,5 tūkst. eurų);

– ieškinys dėl patento pripažinimo negaliojančiu – 20 tūkst. eurų;

– prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones – 11 tūkst. eurų.

Pažymėtina, kad numatoma galimybė mažoms ir vidutinėms įmonėms mokėti tik 60 proc. nustatytų mokesčių, taip sudarant galimybes šioms įmonėms ginti savo teises. Taip pat numatomi bylinėjimosi išlaidų, priteistinų bylą laimėjusiai šaliai iš pralaimėjusios šalies už atstovavimą, maksimalūs dydžiai. Bylos vertei esant iki 250 tūkst. eurų, toks dydis yra iki 50 tūkst. eurų.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ir kartu su juo įsigaliosiančio 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, įgyvendinimui reikia pakeisti Lietuvos Respublikos patentų įstatymą. Todėl kartu su Įstatymų projektais parengtas Patentų įstatymo Nr. I-372 2 ir 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo dvyliktuoju skirsniu įstatymo projektas.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose nėra numatoma naujų sąvokų apibrėžčių.

---

[3] Pagal Bendro patentų teismo Parengiamojo komiteto patvirtintą Taisyklių dėl Teismo mokesčių ir grąžintinų išlaidų projektą (dok. Nr. PC/09/Feb2016) (viešai nepaskelbta)). Teismo mokesčių dydžiai bus patvirtinti Administracinio komiteto sprendimu, įsigaliojus Susitarimui dėl Bendro patentų teismo.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Atsižvelgiant į Susitarimo nuostatas dėl Teismo komitetų (Susitarimo 11 – 14 straipsniai), Lietuvos Respublikos Vyriausybė paskirs institucijas, atsakingas už Lietuvos Respublikos atstovavimą Administraciniame komitete ir Biudžeto komitete. Siūloma, kad Teisėjų taryba pateiktų pasiūlymą dėl atstovavimo Patariamajame komitete, kurį turi sudaryti aukščiausios pripažintos kompetencijos patentų teisės srities teisėjai ir patentų teisės bei patentų ginčų nagrinėjimo sričių teisininkai.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Susitarimo dėl Bendro patentų teismo įgyvendinimui būtina numatyti lėšas Lietuvos, kaip Susitariančiosios narės, įnašui pagal Susitarimo 36 straipsnio 1 dalį. Šiuo metu pradinio įnašo dydžio tiksliai prognozuoti neįmanoma, nes nėra žinomas tikslus Bendro patento teismo veiklos pradžiai reikalingų lėšų dydis. Kadangi pradinio įnašo dydis bus nustatytas pagal Europos patentų, galiojančių tos valstybės teritorijoje Susitarimo įsigaliojimo dieną, skaičių ir Europos patentų, dėl kurių per trejus metus, einančius prieš Susitarimo įsigaliojimą, tos valstybės nacionaliniams teismams buvo pateikti ieškiniai dėl pažeidimo arba dėl panaikinimo, skaičių, ir Europos patentų bylų skaičius Lietuvoje yra itin mažas, tikėtina, kad pradinis Lietuvos įnašas bus minimalus. Preliminariais Parengiamojo komiteto Finansų grupės atliktais skaičiavimais, metinis Lietuvos įnašas galėtų sudaryti, atsižvelgiant į skirtingus scenarijus, 4 – 11 tūkst. eurų.

2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, nustatyta tikslinė valstybėms narėms tenkančių bendro galiojimo Europos patento pratęsimo mokesčių paskirtis – mokesčiai turi būti panaudojami „su patentais susijusiems tikslams“. Todėl įsigaliojus nuostatoms dėl bendro galiojimo Europos patento, Lietuvos už šiuos patentus gaunamų pratęsimo mokesčių dalis galėtų būti skirta padengti pradiniams įnašams į Teismo biudžetą. Lietuvai pagal reglamento 13 straipsnio 1 dalį tenkanti bendro galiojimo Europos patento pratęsimo mokesčių dalis sudaro 1,18 proc.[4] Remiantis Europos patentų tarnybos atliktais simuliaciniais skaičiavimais, Lietuvai tenkanti pratęsimo mokesčių dalis 2035 m. sudarytų 2,715 mln. eur, jeigu naudojimosi bendro galiojimo Europos patentų sistema lygis būtų vidutinis.

Europos patentų organizacijos Administracinės tarybos Atrankos komiteto patvirtintose Mokesčių paskirstymo dalyvaujančioms valstybėms narėms taisyklėse numatytas vadinamasis „apsaugos mechanizmas“ (angl. – „*safety net*“), kurio pagalba valstybės narės yra apsaugomos nuo didelio pajamų, gaunamų už Europos patentus, sumažėjimo. Jeigu pajamos iš Europos patentų ir bendro galiojimo Europos patentų būtų mažesnės negu pajamos iš Europos patentų pratęsimo mokesčių, gautų prieš Reglamento Nr. 1257/2012 įsigaliojimą, tokiu atveju valstybės narės prarastos pajamos galėtų būti kompensuojamos iki 70 proc. Pažymėtina, kad 2015 m. į Lietuvos biudžetą buvo gauta 0,5 mln. eurų mokestinių pajamų už Europos patentų, galiojančių Lietuvoje, pratęsimo mokesčius.

[4] Šis dydis nustatytas 2015 m. gruodžio 15 d. Europos patentų organizacijos Administracinės tarybos Atrankos komiteto, veikiančio pagal 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, sprendimu patvirtintose Vieningos patentinės apsaugos mokesčių taisyklėse.

Lietuvos pareiškėjams, siekiantiems gauti bendro galiojimo Europos patentą, kuris gali būti ginčo Bendrame patentų teisme dalykas, bus taikomos palankios finansinės ar kompensacinės priemonės. Visų pirma, bendro galiojimo Europos patento pratęsimo mokesčių dydžiai yra santykiniai nedideli ir atspindi keturių ES valstybių, kuriose įsigalioja daugiausiai Europos patentų (Vokietija, Prancūzija, Didžioji Britanija, Nyderlandai), pratęsimo mokesčių sumą. Mokesčiai turi būti mokami kasmet, pradedant nuo antrųjų metų, skaičiuojamų nuo Europos patento paraiškos padavimo datos. Pavyzdžiui, už 2-uosius metus nustatytas 35 eurų mokestis, už 10-uosius metus – 1175 eurai, už 11-uosius – 1460 eurai. Antra, pagal Reglamentą (ES) Nr. 1260/2012 patento vertimo išlaidos grąžinamos pareiškėjams, Europos patentų tarnybai patentų paraiškas teikiantiems viena iš oficialių Sąjungos kalbų, kuri nėra oficiali Europos patentų tarnybos kalba (anglų, prancūzų, vokiečių). Grąžintiną vertimo išlaidų dydį sudaro fiksuota 500 eurų suma. Trečia, jeigu bendro galiojimo Europos patento savininkas Europos patentų tarnybai pateikia pareiškimą, kad jis leidžia bet kuriam asmeniui naudoti išradimą licenciato teisėmis už tam tikrą atlyginimą (viešoji licencija), pratęsimo mokesčiai sumažinami 15 proc. Ketvirta, Lietuvos fiziniai asmenys, labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, mokslo ir studijų institucijos, pelno nesiekiančios organizacijos gali pasinaudoti 75 proc. nuolaida Europos patentų tarnybos nustatytam mokesčiui (2 683 eurai), taikomam prašymams atlikti nacionalinėje patento paraiškoje nurodyto išradimo technikos lygio paieškas Europos patentų tarnyboje. Likusi 25 proc. mokesčio dalis (670,75 euro) gali būti finansuojama, pasinaudojant Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros taikomomis finansavimo priemonėmis. Penkta, siekiant geriau pasirengti bendro galiojimo Europos patento sistemos įsigaliojimui Lietuvoje, nuo 2016 m. liepos 1 d. Valstybiniam patentų biurui pavesta nauja funkcija – teikti informacinę ir metodinę pagalbą asmenims, siekiantiems apsaugoti teises į pramoninės nuosavybės objektus.

Įgyvendinant Sutartį dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo, siekiant sudaryti tinkamas sąlygas Teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioniniam skyriui nagrinėti bylas Lietuvoje (Vilniuje), Vilniaus apygardos administracinio teismo skaičiavimais, teismo patalpų įrengimo (atnaujinimo) išlaidų atlyginimui gali reikėti nuo 6 940 iki 28 650 eurų (priklausomai nuo teismo posėdžių salių skaičiaus ir dydžio).

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektai buvo pateikti Teisėjų tarybai ir Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Vilniaus apygardos administracinis teismas pateikė sutikimą, kad įstatymu šiam teismui būtų priskirta funkcija užtikrinti Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus bylų nagrinėjimą Lietuvoje, įskaitant bylų nagrinėjimui reikalingų patalpų užtikrinimą.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Bendras patentų teismas, patentas, Europos patentas, bendro galiojimo Europos patentas.

Teisingumo ministras Juozas Bernatonis